

AHİLERDE ORTAK YAŞAM

30 Mayıs 2021

Yıldırım Koç

Ahiler, Anadolu mayasının biçimlenmesinde belirleyici öneme sahip bir örgütlenmedir. Bu yapının temel taşlarını koyan kişi de, Ahi Evren. Ahiler bir dönem Ankara'yı yönetmişler, 13. yüzyılda Moğol istilasına karşı silah elde mücadele etmişler, katledilmişler, ancak geleneklerini yaşatmasını bilmişler. Bugün hâlâ bazı bölgelerde sürdürülen yarenlik ve benzeri geleneklerin temelinde de Ahilik var.

Anadolu tarihinin ilginç olgularından biri Ahiliktir.

Ahilik, 13. yüzyılda Anadolu'da esnaf ve sanatkarlar arasında ortaya çıktı. Sözcüğün kökenine ilişkin iki görüş vardır. "Ahi" "kardeşim" demektir. "Akı" ise "cömert, eli açık" anlamına gelmektedir. Ahiliğin ortaya çıkışında, üretimin örgütlenmesinin ötesinde, siyasi iktidarın zayıflığı koşullarında güvenliğin sağlanması çabalarının da önemli olduğu belirtilmektedir. Özellikle Anadolu'da Moğol istilası sonrasında yaşanan kargaşa ortamında bazı kentlerin yönetimini Ahi örgütü üstlenmişti. Örneğin, Ankara'da 1290-1354 döneminde böyle bir yönetimden söz edilmektedir. (Celal Metin, "Ankara'da 'Ahiler Yönetimi (1290-1354)' Meselesi")

Ahiliğin genellikle bilinmeyen ve kanımca çok önemli bir özelliği, kazancın ve harcamaların ortak yapılmasıdır. Ahiler iştirakçidir, ortak yaşamdan yanadır.

Bu konuda en önemli kaynak, **İbn Battûta'nın Seyahatnamesi'**dir (14. yüzyıl). Bu kaynağa göre, esnaf ve sanatkarlar, tüm günlük kazançlarını Ahi babasına veriyorlardı.

KAZANÇLAR ORTAK

"Onlar, Anadolu'ya yerleşmiş Türkmenlerin yaşadıkları her yerde, köy, kasaba ve şehirlerde bulunmaktadırlar. Şehirlerine gelen yabancıları misafir etme, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini ve konaklayacakları yeri sağlama, onları eşkıyanın ve vurguncuların ellerinden kurtarma, şu veya bu sebeple haydutlara katılanları temizleme gibi konularda bunların eşine dünyada rastlanmaz.

"Önder olan adam, bir tekke yaptırarak halı, kilim, kandil gibi gerekli eşyayla donatır orayı. Onun arkadaşları geçimlerini sağlayacak kazancı elde etmek için gün içinde çalışırlar. Kazandıkları parayı ikindiden sonra topluca getirip başkana verirler. Bu parayla tekkenin ihtiyaçları karşılanır, beraber yaşama için gerekli yiyecek ve meyveler satın alınır. Meselâ o esnada beldeye bir yolcu gelmişse hemen tekkede misafir ederler onu. Alınan yiyeceklerden ikram ederler. Bu iş yolcunun ayrılışına kadar sürer. Bir yabancı ve misafir olmasa bile yemek zamanında yine hepsi bir araya gelip beraber yerler, türkü söylerler, raks ederler. Ertesi sabah işlerine giderek ikindiden sonra elde ettikleri kazançlarla önderin

yanına dönerler. (...) Ben onlardan daha ahlâklı ve erdemlisini görmedim dünyada.” (İbn Battûta Seyahatnâmesi, I. Cilt, (Çeviri, İnceleme ve Notlar: A.Sait Aynur), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s.404)

ORTAKLAŞA YAŞAM

Prof.Dr.Halil İnalçık da Ahileri şöyle anlatıyor: “Toprağı işlemede, hasat ve harcamada zâviye mensupları her şeyi ortaklaşa (iştirak üzere) yaparlar, komüenal bir hayat yaşarlar. Herkes çalışmak zorundadır (Bayramiyye’de bu nokta özellikle belirtilir). Fütüvvet, yani centilmenlik ve kardeşlik disiplini içinde ortaklaşa çalışma, yolcu ve fakirlere hizmet, dinî bir hayır işi sayılmaktadır ve bu nedenle vakfa bağlanmaktadır.”(Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I, Klasik Dönem (1302-1606), İş Bankası Yay., İst., 2009, s.24)

Enver Behnan Şapolyo’nun anlatımları da şöyledir:

“Ahi olan sanatkar işçiler ve satıcıların kazançları ferdî değildi. Kazanç Ahilik teşkilatına ait genel sermaye idi. Bu sermaye ile tezgahlar kurulur, aletler alınır, ham madde elde edilirdi. Bu sebeble hiç bir Ahinin şahsi sermayesi yoktu, kazancını dilediği gibi sarfedemezdi. Kazancını akşam Ahi Babasına teslim eder, o da kasaya koyardı. Öğle ve akşam bütün Ahiler müşterek kazandan karınlarını doyururlardı. Giyimleri de zaviyeden tedarik edilirdi.” (Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, İst., 1964,, s.234)

Anadolu’nun mayasında var olan bu ortak yaşam anlayış ve uygulamasını saygıyla anıyorum.